

Norges Indskrifter med de ældre Runer.

Udgivne

for

Det Norske Historiske Kildeskriftfond

ved

Sophus Bugge.

Christiania.

A. W. Brøgers Bogtrykkeri.

1891.

Akershus Amt.

3. Frøihov.

Literatur. Nicolaysen: Norske Fornlevninger S. 740 f. — Stephens: The Old-Northern Runic Monuments, I S. 250—253 efter Meddelelser fra O. Rygh (med Tegning); II S. 933; III S. 96, 426 f. — O. Rygh i Aarbøger f. n. O. 1869 S. 154. — O. Rygh og S. Bugge i Aarbøger f. n. O. 1871 S. 176. — A. Lorange i Foren. t. N. Fort. Bevar. Aarsberetning for 1874 S. 83. — L. Wimmer i Aarbøger f. n. O. 1874 S. 131 Anm. = „Runenschrift“ S. 148 Anm. — Undset i Aarbøger f. nord. Oldk. 1880 S. 133 Anm. — O. Rygh: Norske Oldsager (Christiania 1885) I Nr. 332 a og 332 b; II S. 17.

Grundlag for Indskriftens Behandling. Undersøgelse af Originalen ved Prof. O. Rygh og Udgiveren.

Tegning. Den her meddelte Tegning er laant af Oldskriftselskabet i Kjøb. og udgiven af Stephens I, 250 og har tidligere været benyttet i Ryghs N. Olds., anf. St.

Den her afbildede Figur hører til et Fund, om hvilket Professor O. Rygh har meddelt mig følgende: „Fundet blev gjort i November 1865 paa Gaarden Frøihov¹⁾ i Udenes Sogn, Nes Præstegjæld, Øvre Romerikes Fogderi, paa Vest-siden af Glommen, omtrent 2 norske Mile fra det Sted, hvor denne falder i Øieren. Fundet blev gjort derved, at Ploven under Pløiningen skrabelede mod Gjenstandene. Disse blev samlede af Gaardens Eier Christen Frøihov og af ham skjænkede til Universitetets Oldsagsamling i Christiania. Fundet bestod af følgende Gjenstande.

1. En noget sammenklemt Broncekjedel, der var fyldt med brændte Ben. Den har en Høide af $17\frac{5}{10}$ Cm. og tværsover Aabningen en Vidde af 25—26 Cm. Den tilhører den i norske Fund fra ældre Jernalder temmelig almindelige Form, som i Ryghs „Norske Oldsager“ er repræsenteret ved Nr. 352.

2. Et tveegget Jærnsværd af almindelig ældre Jernaldersform. Det var bøiet saa, at det laa femdobbellet.

3. En Spydspids af Jærn, hvis Oddstykke manglede, med tveegget Blad og med en skarp Ryg langs efter Midten af Bladet. Den har været af Form omtrent som „Norske Oldsager“ Nr. 208.

4. Et Brudstykke af en anden tveegget Spydspids af Jærn. Dennes oprindelige Form kan ikke med Sikkerhed bestemmes.

5. En Spydspids af Jærn med Modhager, lig „Norske Oldsager“ Nr. 212. Baade 3 og 5 var sammenbøiede.

6. Større Del af en Skjoldbule af Jærn, af Form som „Norske Oldsager“ Nr. 217. Den var stærkt sammenklemt.

7. Beslag til et Skjoldhaandtag af Jærn, af Form som „Norske Oldsager“ Nr. 222.

8. Et Knivblad af Jærn med prikkede Ornamenter.

9. En Del af et Kantbeslag, som er dannet af ombøiede Strimler af Bronceblik, med Nagler. Dette Beslag synes for spædt til at have kunnet høre til et Skjold.

10. Nogle halvkugleformede hule Knapper af Bronceblik af tre forskellige Størrelser, alle fæstede med Broncenagler, der har havt Klinkplader af Jærn. De har sandsynlig hørt til et Bælte, og den Gjenstand, hvorpaa de har været fæstede, har efter Naglernes Længde at dømme, været omtrent 5 Millimeter tyk.

11. Den her afbildede Figur (Oldsagsamlingens Nr. 3704), som nedenfor skal omtales.

Disse Gjenstande laa, da de blev fundne, over de brændte Ben i Broncekjedelen. Det hele var dækket af en Sten, som efter Finderens Udsagn lignede en Tagsten. Grunden, hvor Fundet laa, har været dyrket fra gammel Tid af. Der var ingen Stensætning omkring Kjedelen, og Jorden i Nærheden var ligesom paa Marken for øvrigt. Men alligevel kan der vistnok her have været en Gravhaug, som Dyrkningen lidt efter lidt har taget bort. Omtrent 100 Skridt derfra er en hel Gruppe af smaa Gravhaug og omtrent 500 Skridt derfra en stor Haug, hvori der er gjort Fund fra yngre Jernalder.

¹⁾ Gaards-Nr. 215. Gaardens Navn har almindelig været skrevet *Frøhaug*. Det udtales *Frøiu*. I Middelalderen skreves det *Frøghof*, d. e. *Frøju hof*.

Saavidt det kan skjønnes, har alle de Gjenstande, der laa i Kjedelen, været lagte paa Ligbaalet. De er for det meste skadede af Rust, men de bedst bevarede af dem bære Spor af Brænding. Desuden var der mellem de brændte Ben mange smaa Klumper af smeltet Glas, sandsynlig af en Glasskaal som har været lagt med paa Ligbaalet. Dette forklarer vistnok den Omstændighed, at der paa Menneskefiguren og Knapperne ikke er Spor af den Gjenstand (det Bælte?), paa hvilken de har været fæstede, hvilket sandsynlig havde været Tilfældet, hvis Gjenstandene havde været nedlagte ubrændte.

Dette Fund maa utvivlsomt henføres til den ældre Jernalders mellemste Del. En vidtgaaende og forsætlig Ødelæggelse som den, flere af Fundets Sager udvise, forekommer ganske almindelig i Vaabenfund fra den Del af den ældre Jernalder, som dette Fund tilhører, ligesaavel som i de omtrent samtidige danske Mosefund.

Fra archæologisk Standpunkt kan antagelig intet være til Hinder for at sætte Frøihov-Fundet til Tiden omkring 500.

Den ovenfor afbildede og som Nr. 11 nævnte Menneskefigur, der er af Bronze, har aabenbart som en Prydelse været fæstet til den Gjenstand (det Bælte?), til hvilken de under Nr. 10 omtalte Knapper hørte. Figuren er paa Forsiden convex, paa Bagsiden hul. Paa Bagsiden er der to Stifter, som er støbte sammen med det øvrige, og paa den ene af disse fandtes der en Klinkplade af Jærn af samme Form som de, der findes paa flere af Knapperne. Den anden Stift længere nede var brudt af. Det yderste af Figurens høire Fod og af begge Arme mangler, og tværs over Brystet er den brudt itu. Alle disse Brud er gamle. Ialfald den ene Arm sees at have været bøiet opad i den ydre Del. Længden er fra Issen til Taaspidsen 75 Millimeter. Afstanden mellem Armenes nuværende Ender er 38 Millimeter.

Figuren fremstiller et Menneske, der er beklædt med en Klædning, som rækker næsten til Knæet. Figurens Hoved er kun bedækket af Haaret.

Langt nede foran paa Klædningsstykket er i en horizontal Række indridset Skriftegn. Det er ikke vist, at disse er blevne indridsede dengang, da Figuren blev arbejdet; de kan have været indridsede meget senere.

Der sees tydelig tre indridsede Tegn. Til venstre for disse sees der endnu Spor af et eller to Tegn; men hvad her har staaet, er næsten blevet skrabet ud af Finderen, som vilde prøve, om Figuren var af Guld.

Tegnet længst til høire er en Kreds paa en ret Stav. Fra Kredsen gaar til høire ned en kort Streg, der ikke skraaner til venstre som paa Tegningen, men nærmest gaar ret ned eller maaske endog skraaner en Smule til høire. Fra den rette Stav, hvor denne støder til Kredsen, skraaner til venstre en kort Streg ned. Andet Tegn fra høire har Formen af en mod venstre vendt a-Rune 1.

Tredje Tegn fra høire er et Skraakors i en firkantet Ramme. Dette Tegns venstre lodrette Streg er ikke tydelig, fordi Skrabningen har strakt sig til den. Hvad der herefter har fulgt, lader sig neppe bestemme. Man synes til

venstre for tredje Tegn at kunne se noget af en Streg, som skraaner nedad mod venstre^{1) 2)}.

Jeg ser intet afgjørende til Hinder for den Antagelse, at andet Tegn er ment som Runen **a**. Derimod er første Tegn fra høire sikkert ikke nogen Rune. Første Tegn synes at kunne være et Tegn, som angiver Indskriftens Begyndelse, eller et ornamentalt Tegn. Jeg er tilbøielig til dermed at sammenligne³⁾ den Kreds **o**, som staar foran Müncheberg-Indskriften (Henning: Die deutschen Runendenkmäler Nr. 2), der er skreven fra høire mod venstre⁴⁾.

Om tredje Tegn paa Frøihov-Billedet er en Rune, er uvist. Men \boxtimes synes at danne det naturlige Mellemlid mellem den sædvanlige **d**-Rune og \square **d** i Kovel-Indskriften (Henning Nr. 1). Jeg er derfor mest tilbøielig til at læse Tegn 3 som **d**. Dog har det ogsaa nogen Lighed med Tegnet \boxtimes i den ældste Myklebostad-Indskrift, der sandsynlig er et Skilletegn.

Om Indskriften paa Frøihov-Billedet har dannet et fuldstændigt Ord eller ikke, vover jeg ei at afgjøre.

Jeg har nævnt den svage særlige Lighed, som Tegn i Frøihov-Indskriften har med Tegn i Indskrifterne fra Kovel og Müncheberg. Begge disse er sandsynlig gotiske. Jeg vover derfor at spørge, om Frøihov-Indskriften er gotisk⁵⁾. Dr. Undset har mundtlig for mig udtalt den Mening, at Menneskefiguren fra Frøihov neppe er arbeidet i Norge.

¹⁾ Jeg har til forskjellige Tider til venstre for den øvre Del af Tegn 3 troet at skimte et lidet Skraakors; men dette er mulig Synsvildelse.

²⁾ I Aarbøger f. n. O. 1871 S. 176 fremsatte jeg „et Spørgsmaal, som Prof. O. Rygh [mundtlig for mig] har vakt: er Bogstaverne paa den ... paa Frøhov ... fundne Mandsfigur ... nordetruskiske Bogstaver og ikke Runer? Første Bogstav φ kjendes ikke i Runerækken, men er næsten samme Tegn som nordetrusk. $\varphi = \wp$; 2det Bogstav \uparrow betyder baade i nordetrusk. Skrift og som Rune **a** (ligner ogsaa det etrusk. Tegn for **v**); 3dje Tegn \boxtimes gjenkjendes hverken i Runeskrift eller i nordetrusk. Skrift, men ligner mest \boxtimes , der i hin er **d**, i denne et **s**-Tegn“. Siden har Wimmer bemærket: „At indskriften paa en lille bronzefigur fra Frøhov ... ikke er runer, skønt den indeholder et \uparrow , anser jeg med Rygh og Bugge ... for sikkert; dog vover jeg ikke at kalde tegnene „nordetruskiske“.“ Jeg har nu opgivet Tanken paa her at finde nordetruskiske Bogstaver.

³⁾ Jfr. den Forandring, som er foregaaet med **k**-Runen, at \angle eller \wedge er blevet til \uparrow eller Υ .

⁴⁾ Skåång-Indskriften i Södermanland ender med \uparrow , en ret Stav med en Knap paa. Dette Tegn er vistnok kun et Afslutningstegn.

⁵⁾ Jeg vover dog ikke at udfylde Indskriften til et gotisk Navn **ad[a]**, thi umiddelbart efter Tegn 3 kan ifølge de levnedes Spor neppe læses **a**.